

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi
مركز دراسات الشرق الأوسط
Center for Middle Eastern Studies

ANALİZ 289
AĞUSTOS 2021

IRAK'TA Şİİ MİLİS GRUPLARIN ARTAN SALDIRILARI VE ABD KUVVETLERİNİN GELECEĞİ

YUSUF CAN AYAZ

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2021

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Yayınlanma Tarihi: 7 Ağustos 2021

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon : +90 850 888 15 20

Eposta : info@orsam.org.tr

Fotoğraflar : Anadolu Ajansı (AA)

“Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5'inci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir”

IRAK'TA Şİİ MİLİS GRUPLARIN ARTAN SALDIRILARI VE ABD KUVVETLERİNİN GELECEĞİ

Yazar Hakkında

■ Yusuf Can Ayaz

Lisans derecesini Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünden almasını müteakip Millî Savunma Üniversitesi Alparslan Savunma Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Bölümünde yüksek lisans çalışmalarına başlamıştır. "Terörizmle Mücadelenin İstihbarat Topluluğunun Dönüşümüne Etkisi: ABD Örneği" başlıklı teziyle yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Hâlihazırda Polis Akademisi Uluslararası Güvenlik Bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir. Güvenlik başta olmak üzere devlet dışı silahlı aktörler, istihbarat, ayaklanma ve terörizm gibi konular üzerine çalışmalarını yürütmekle beraber, Ortadoğu ve Irak coğrafyasına yönelik araştırmalar yapmaktadır. ORSAM bünyesinde Irak Çalışmaları Araştırma Asistanı olarak çalışmaktadır. İyi düzeyde İngilizce, temel düzeyde Rusça bilmektedir.

İÇİNDEKİLER

3 GİRİŞ

5 Şİİ MİLİSLERİN ABD VARLIĞINA YÖNELİK SALDIRILARI

9 ABD'NİN Şİİ MİLİS GRUPLARIN SALDIRILARINA KARŞI TUTUMU VE IRAK'TAKİ KUVVETLERİNİN GELECEĞİ

17 Şİİ MİLİS SALDIRILARININ İRAN AÇISINDAN ÖNEMİ

23 SONUÇ

GİRİŞ

Irak coğrafyası 2003 yılında ABD'nin işgaliyle beraber birçok çatışma ve karmaşaya sahne olmuştur. 2003 yılı sonrasında meşru hükûmetin dışında birçok aktör ortaya çıkmış ve hükûmet dışı aktörler Irak'taki etkinliğini arttırmıştır. Bölgeden askerî güçlerini büyük ölçüde çeken ABD, 2021 yılı itibarıyla kalan unsurlarının geleceğini Irak ile müzakere etmektedir. ABD unsurlarının Irak'taki geleceği sadece hükûmetler arasında yapılan bu müzakerelere değil, aynı zamanda Irak'ın konjonktürüne göre şekillenmektedir. 2014 yılı sonrasında terör örgütü IŞİD'e karşı mücadele amacıyla Şii merci Sistani'nin fetvasıyla kurulan Haşdi Şaabi, bu bağlamda değerlendirildiğinde siyasete ve Irak ordusuna entegre olması ve aynı zamanda, ülke konjonktüründe doğrudan etkili olmasıyla ABD-Irak ilişkilerinde önemli bir rol oynamaktadır. 2020 yılında İran Devrim Muhafızları Kudüs Gücü Komutanı Kasım Süleymani ve Haşdi Şaabi Başkan Yardımcısı Ebu Mehdi el-Mühendis'in ABD tarafından öldürülmesi,

ABD kuvvetlerini ve üslerini, Irak'ta faaliyet gösteren Şii milis grupların hedefi hâline getirmiştir. Bu grupların, Irak coğrafi sınırlarını aşan bağlantı ve nitelikleri tartışmaya açık olmakla beraber Irak'taki etkinlikleri ülkedeki güvenlik ortamını doğrudan etkileyecek düzeye ulaşmıştır. Son dönemde özellikle Irak'ta Şii milis gruplar tarafından yapılan ve yapıldığı düşünülen saldırıların özellikle ABD'nin Irak'taki askerî varlığına karşı gerçekleştirildiği görülmektedir. 2021 yılı itibarıyla güncelliğini koruyan bu saldırılara ilişkin Irak konjonktürü dâhilinde bir değerlendirme yapıldığında, saldırıların siyasi mesajlar taşıdığı tespit edilebilir. ABD ve Irak hükûmetleri arasında ABD askerlerinin Irak'tan çıkmasına ilişkin detayların müzakere edildiği ve Şii milis grupların liderleri tarafından Irak'taki ABD unsurlarının hedef gösterildiği 2020-2021 döneminde Şii milisler, "ortak düşman" ABD'ye karşı İran'ın desteğini almakta ve ülkedeki nüfuzunu arttırmaktadır. Şii milis grupların ABD unsurlarına yönelik saldırgan tutumu ve ABD'nin bu gruplarla zıtlaş-

ması, ABD kuvvetlerinin güvenliği ve geleceği açısından büyük önem arz etmekte ve Irak'ın istikrarı açısından da kritik niteliktedir. Zira milis grupların eylemlerinin, Irak merkezli olarak bölgesel bir çatışmayı tetikleme riskini de beraberinde getirdiğini ifade etmek mümkündür.

Buradan hareketle bu çalışmada Şii milislerin ABD unsurlarını hedef aldığı Irak'ın lojistik ve stratejik bölgelerine yönelen saldırıların

ABD kuvvetlerinin geleceği açısından önemi incelenmiştir. Ayrıca Şii milislerin saldırılarının, Bağdat-Washington arasında ABD askerlerinin ülkeyi terk etmesi amacıyla gerçekleştirilen Stratejik Diyalog Görüşmeleri, Irak'ta faaliyet gösteren ABD menşeli özel şirketlerinin geleceği ve İran'ın Irak'taki etkinliği üzerindeki etkileri ele alınmaya çalışılmıştır.

Şİİ MİLİSLERİN ABD VARLIĞINA YÖNELİK SALDIRILARI

Haşdi Şaabi Anbar Operasyon Komutanı Kasım Muslih'in göz altına alınması sonrasında milis gruplar Muslih'in tutuklu bulunduğu Yeşil Bölge'yi kuşatma altına aldı.

Kasım Süleymani ve Ebu Mehdi el-Mühendis'in 3 Ocak 2020'de ABD tarafından öldürülmesi, Şii milis grupların ABD'ye karşı tutumunu sertleştirmesiyle sonuçlanmıştır. 2020 yılının Ocak ayından 2021 yılının Ağustos ayına kadar gerçekleştirilen saldırılar, bölgede ABD askerlerinin ve destek hizmet unsurlarının güvenliğini tehdit ettiği gibi Irak halkının güvenliğini de tehdit etmektedir. Daha önce yapılan saldırılarla birlikte 2021'in Mayıs ve Haziran aylarında gerçekleştirilen saldırıların belirli koordinatlarda birleştiği gözlemlenmektedir. 6 Haziran 2021'de Irak'ta ABD ve koalisyon güçlerinin konuşlu bulunduğu Ayn el-Esed Hava Üssü'ne iki insansız hava aracıyla (İHA) saldırı düzenlendiği ve devreye giren hava savunma sisteminin İHA'lara karşılık verdiği bildirilmiştir.¹ ABD'nin yoğun saldırılara karşı koymak amacıyla yerleştirdiği Centurion C-RAM Hava Savunma Sistemi, Anbar'ın çöl

bölgesinde bulunan hava üssüne gönderilen iki SİHA'yı düşürmüştür.² Aynı günün gece saatlerinde de Bağdat'taki Diplomasi Destek Merkezine yönelik roketli saldırı düzenlendiği açıklanmıştır. 2021 Mayıs ayı içerisinde ise Ayn el-Esed Üssü'ne füzeler ve İHA ile en az dört saldırı düzenlendiği belirtilmektedir. Daha önceki saldırılara müteakip tutuklanan Haşdi Şaabi'nin Anbar Operasyonlar Komutanı Kasım Muhlis, Ayn el-Esed Askerî Üssü saldırısına karıştığı ve göstericilere karşı suikast planladığı gibi gerekçelerle Terörle Mücadele Kanunu'nun 4. maddesi uyarınca tutuklanmıştır.³ Yine haziran ayı içerisinde koalisyon güçlerinin lojistik destek konvoyu Anbar Uluslararası Otoyolu'ndan geçerken patlayıcı bir cihaz infilak etmiştir. Irak'ta aylardır uluslararası koalisyonla anlaşmalı tır konvoyları defalarca saldırılara maruz kalmıştır.⁴ Kasım Muslih'in tutuklanması ve Haşdi Şaabi içerisinde-

¹ "Ayn Esed Hava Üssü'ne İHA'lı saldırı", Basnews, 06.06.2021.

² "Ayn el-Esed Hava Üssü'nü hedef almaya çalışan 2 SİHA düşürüldü", Rudaw, 06.06.2021.

³ "Irak'ta bir Haşdi Şabi komutanı Ayn el-Esed Askerî Üssü saldırısına karıştığı gerekçesiyle tutuklandı", Şarkul Avşat, 27.05.2021.

⁴ Shafaq, "انفجار جديد يستهدف التحالف الدولي-غربي العراق", <https://shafaq.com/ar/>

İran'ın Irak'ta destek verdiği 4 güçlü Şii milis grubun her birine aylık 4,5 milyon dolar civarında ödeme yaptığı ve Covid-19 pandemisi sürecinde bu miktarı 2 milyon ila 3 milyon dolar dolaylarına düşürdüğü iddia edilmektedir.

de yer alan Asaib Ehli'l Hak lideri Kays Hazali'nin, ABD'nin Irak'tan çıkartılması gerektiğine inandıkları için baskı yapacaklarını ifade etmesi, Şii milislerin saldırıları yoğunlaştırmalarına sebep olmuştur. 8 Haziran 2021'de Muslih, Irak Operasyonlar Komutanlığı tarafından serbest bırakılmış ve Anbar'daki Haşdi Şaabi mensupları tarafından karşılanmıştır. Muslih'in beraatinden saatler sonra Selahaddin ilindeki Beled Hava Üssü'ne füze ve Katyuşa roketleriyle saldırı düzenlendiği bildirilmiştir.⁵ Saldırı esnasında iki roketin ABD'ye bağlı hizmet veren sözleşmeli firmalar tarafından kullanılan bir alanın yakınına düştüğü belirtilmiştir. Beled Hava Üssü, ABD şirketi Sallyport Global Holdings tarafından Irak Hava Kuvvetleri'ne ait F-16 savaş uçaklarına hizmet vermek için kullanılmaktadır. Beled'e düzenlenen saldırılarda en az üç yabancı taşeron işçi ve bir Iraklı taşeronun yaralandığı belirtilmektedir.⁶

Bölgede ABD askerlerini baskı altına alan saldırılar Muslih'in tutuklandığı ve serbest kaldığı dönemde nispeten artış göstermiş

ve Beled Hava Üssü 9 Haziran 2021 günü tekrar saldırıya uğramıştır. Bu kez roketle gerçekleştirilen saldırılardan yaklaşık bir saat sonra Bağdat Havalimanı yakınlarındaki ABD ordusuna ait Victoria Askerî Üssü, Katyuşa füzeleri ile saldırıya uğramıştır.⁷ ABD güçleri, üssün roket saldırısıyla vurulmasından kısa bir süre sonra bir İHA düşürmüştür.⁸ ABD, 2021 yılının başında Bağdat Büyükelçiliği binasına konuşlu bulunan C-RAM Hava Savunma Sistemi'nin aynısını Bağdat Havalimanı'ndaki Victoria Askerî Üssü'ne de yerleştirmişti.⁹ Şii milislerin 3 İHA ile Bağdat Uluslararası Havalimanı'na düzenlediği saldırıda, İHA'lardan biri hava savunma sistemi tarafından havadayken imha edilmiştir. Diğer ikisinin yol açtığı maddi hasar konusunda net bir bilgi verilmemiştir.¹⁰ Irak Medya Güvenlik Ağı tarafından yapılan açıklamaya göre 15 Haziran 2021 gecesi geç saatlerde er-Reşid Askerî Üssü semalarında bomba yüklü iki İHA imha edilmiştir.¹¹ Etkisiz hâle getirilen patlayıcı yüklü İHA fotoğrafları Güvenlik Medya Ağı tarafından servis etmiştir.¹²

⁵ "Beled Askerî Hava Üssü'ne roketli saldırı", Basnews, 09.06.2021.

⁶ "Five Rockets Target Iraq's Balad Airbase Housing US Contractors, No Casualties", Asharq AL-Awsat, 10.06.2021.

⁷ "Irak'ta Balad ve Victoria askeri üsleri roketlerle hedef alındı", Şarkul Avşat, 10.06.2021.

⁸ "U.S. forces down a drone over the Victoria military base", Shafaq News, 10.06.2021.

⁹ "ABD, Bağdat Havalimanı'na hava savunma sistemi yerleştiriyor", Savunmatr, 01.01.2021.

¹⁰ "Bağdat Havalimanı'na bomba yüklü 3 İHA'yla saldırı", Basnews, 10.06.2021.

¹¹ "Bağdat Havalimanı'na bomba yüklü İHA'larla saldırı girişimi", Basnews, 16.06.2021.

¹² Irak Güvenlik Medya Hücresi resmi hesabı, <https://twitter.com/SecMedCell/status/1404914292709904384> Erişim tarihi: 24 Haziran 2021.

Haşdi Şaabi bünyesindeki Şii milis grupların İran'dan siyasi, askerî ve ekonomik destek aldığı bilinmektedir. Bu desteğin maddi boyutu Şii milis grupların eylem kapasitesi üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. Güçlü milis gruplardan birine mensup bir komutan, koronavirüs salgını başladığından beri İran'ın Irak'ta destek verdiği dört güçlü milis grubun her birine yaptığı aylık 4,5 milyon dolar civarı ödemeyi, 2 ila 3 milyon dolar dolaylarına düşürdüğünü beyan etmiştir. Azalan finansmanın, milis grupların operasyonlarını etkilemesi sebebiyle komutanların yeni alternatif finansman kaynakları

aramak zorunda kaldığı düşünülmektedir.¹³ Bu çerçevede operasyonların maliyetinin düşmesinin İHA eylemlerini arttırdığı görüşü hâkimiyet kazanmaktadır. Görüldüğü üzere teknik bölgeler üzerine yoğunlaşan Şii milis saldırıları, maliyeti düşük araçlar vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Özellikle İHA saldırılarının tespitinin ve engellenmesinin zor olduğu göz önünde bulundurulduğunda hem devletler hem de devlet dışı aktörler tarafından yaygın olarak kullanılan bu yeni saldırı yönteminin Irak'ta Şii milisler tarafından da benimsendiği görülmektedir.

¹³"US sanctions, pandemic hit Iran's funding for proxies in Iraq", The Arab Weekly, 03.07.2021

ABD'NİN Şİİ MİLİS GRUPLARIN SALDIRILARINA KARŞI TUTUMU VE IRAK'TAKİ KUVVETLERİNİN GELECEĞİ

ABD ve Irak arasında 2020-2021 yılları arasında gerçekleştirilen Stratejik Diyalog Görüşmelerinin 4. turu 2021'in temmuz ayında yapılmış ve ABD'nin Irak'taki muharip kuvvetlerinin, 2021 yılı sonuna kadar Irak'ı terk etmesi kararı alınmıştır.

ABD'nin Irak'taki varlığı, terör örgütü IŞİD'le mücadele çerçevesinde bölgede bulundurduğu askerlerine ve teknik destek sağlamak amacıyla bölgede bulunan özel şirket personellerine dayanmaktadır. ABD askerlerinin bölgeden çekilmesi konusunda Irak ve ABD hükümetleri arasında görüşmeler devam etse de özel teşebbüs olarak bölgede bulunan şirketler açısından bu durum geçerli olmamaktadır. Beled Hava Üssü'nde bulunan, ABD'nin ulusal savunma, sağlık, uluslararası diplomasi ve iç güvenlik temel pazarlarını desteklemek için danışmanlık, mühendislik, tıbbi ve çevresel çözümlerin yanı sıra büyük ölçekli program yönetimi hizmetleri sunan Caliburn International şirketinin¹⁴ bir parçası olarak faaliyet gösteren Sallyport, Irak F-16 programı için üs operasyon desteği, üs yaşam desteği

ve güvenlik destek hizmetleri sağlamaktadır. Şirketin, üste yaptığı çalışmalarını 30 Ocak 2022'ye kadar tamamlaması beklenmektedir. Şirketle yapılan sözleşme (tek bir kaynakla imzalandığı için) şirkete mayıs ayında 240 milyon dolar kazandırmıştır.¹⁵ 2014'ten günümüze şirketin Pentagon kanalıyla bu hava üssünden kazandığı paranın 2 milyar doları bulunduğu söylenmektedir.¹⁶ 2021 yılının Mart ayında üste hizmet veren Sallyburn ve Lockheed Martin şirketlerinin personellerini Beled Hava Üssü'nden çekeceğine dair iddialar ortaya atılmış ve bu iddialar ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo ve Lockheed Martin yetkilileri tarafından reddedilmiştir.¹⁷ Dönemin şartları değerlendirildiğinde Ayn el-Esed Hava Üssü'ne yapılan roket saldırıları esnasında üste sözleşmeye bağlı hizmet veren bir kişinin kalp krizi

¹⁴ Caliburn, <https://www.caliburnintl.com/about/>, Erişim tarihi: 17 Haziran 2021.

¹⁵ "Sallyport wins \$240m Iraq Contract", Iraq-Business News, 03.05.2021.

¹⁶ "How the Pentagon Accidentally Funnelled Millions to Iraqi Militia Groups It's Also Fighting", The American Prospect, 25.03.2021.

¹⁷ "Iraq, US step back from planned evacuation of contractors from Iraqi base", Reuters, 03.03.2021.

**Lockheed Martin
gibi büyük
şirketlerin bakım
personelini geri
çekme kararı
almasının Irak
Hava Kuvvetleri
için kısa vadede
teknik sorunları
tetikleyeceği
gözlemlenmektedir.**

geçirerek ölmesinin,¹⁸ personelin güvenliği açısından Irak'ta hizmet sunan özel şirketlere ikaz mahiyeti taşıdığı söylenebilir. Nitekim Beled Hava Üssü'ne yönelen saldırılar, bu ikazı doğrular niteliktedir ve 2021 yılının Mayıs ayında üste hizmet veren Lockheed Martin'in, personelinin güvenliğiyle ilgili duyduğu endişeler nedeniyle personelini üstten geri çekmesiyle sonuçlanmıştır. Şirketin iletişimden sorumlu başkan yardımcısı Joseph LaMarca Jr. yaptığı açıklamada, ABD hükûmetiyle koordinasyon ve çalışanların güvenliği önceliğiyle Lockheed Martin'in, Irak merkezli F-16 ekibini yeniden konumlandığını beyan etmiştir. Iraklı bir güvenlik yetkilisi ise Lockheed Martin'in Beled'de 70 çalışanı olduğunu ve 50'sinin ABD'ye, 20'sinin ise Erbil'e gönderileceği hakkında açıklama yapmıştır. Açıklamaya göre, Iraklı yetkililerin şirket personellerinin kalmasını talep etmesi üzerine Lockheed Martin, geçici süreyle bölgeden ayrıldığını ve güvenlik sağlandığı takdirde tekrar hizmete dönebileceğini bildirmiştir. Başbakan Kazimi, Irak'ın geri kalan ABD şirketlerini çalışanlarının güvende olacağına ikna etmeye çalıştığını açıklamış ve F-16 programıyla ilgili sorunlar olduğunun

altını çizmiştir.¹⁹ Kazimi, uçak bakımı konusunda anlaşmalı uzman bulunamamasının F-16 filosu için ciddi bir sorun olduğunu ifade etmiştir. 2021 yılının başlarında Irak Hava Kuvvetleri, Irak ordusunun 100. yılını anmak için 23 adet F-16'yı Bağdat üzerinde uçurmayı başarmıştır. Fakat Irak Hava Kuvvetleri'nin ancak yüzde 20'sinin operasyonel görev yapabileceği çeşitli raporlarda belirtilmekte²⁰ hatta 2020 yılının Aralık ayından beri yalnızca 7 adet F-16'nın çatışmalarda sorun çıkarmadan hizmet vermekte olduğu iddia edilmektedir.²¹ Newyork Times, Lockheed Martin ekiplerinin 2020 yılında geri çekilmesinin neden olduğu yetersiz bakım sebebiyle Irak'ın F-16'larının çoğunu yerde tutmak zorunda kaldığını vurgulamaktadır.²² Lockheed Martin'in 2021 yılında da bakım personelini geri çekmesinin Irak Hava Kuvvetleri için kısa vadede teknik sorunları tetikleyeceği gözlemlenmektedir.

2021 yılı temmuz ayı itibarıyla Irak Hava Kuvvetleri envanterinde aktif hizmet veren toplam 189 uçak ve helikopter arasında 26 adet F-16 bulunmaktadır. F-16'larla ilgili sorunların hava kuvvetlerinin kabiliyetini düşürmesi

¹⁸ "US Contractor dies as rocket attacks in Iraq pose fresh challenge to Biden", Washington Post, 03.03.2021.

¹⁹ "Iraq's F-16s Grounded After U.S. Contractor Pulls Maintenance Crews", Newyork Times, 10.05.2021.

²⁰ "Irak'ın F-16IQ filosunu lojistik açıdan zor günler bekliyor", SavunmaSanayiST, 12.05.2021.

²¹ "Iraq's Air Force Is At A Crossroads", Paul Iddon, Forbes, 11.05.2021.

²² "Iraq's F-16s Grounded After U.S. Contractor Pulls Maintenance Crews", Newyork Times, 10.05.2021.

hâlinde, envanterde 10 tane bulunan Çekya menşeli hafif vuruş gücüne sahip L-159 savaş uçaklarına daha fazla görev düşmesi ve Irak'ın bu alanda yeni çıkış yolları araması muhtemel görünmektedir.²³ L-159 hafif saldırı uçaklarından bazıları uçuşa elverişli olsa da yeniden kalifikasyon eğitimi beklediği için yakın gelecekte aktif kullanımının mümkün olmadığı belirtilmektedir.²⁴ Irak'ın hâlihazırda sipariş ettiği 70 uçak ve helikopter arasında ise 38 tanesinin muharip kullanıma açık olduğu görülmektedir. Bu 38 uçak ve helikopter listesi, ABD menşeli T-6C, Bell 412 ve AC-208'den oluştuğu için Irak açısından F-16'larda olduğu gibi teknik sıkıntıların çözümü konusunda benzer akıbet yaşanabilir. Günümüzde Irak Hava Kuvvetleri'ne ait araçlar tedarikin kaynağı bakımından çeşitlendirilmiş hava araçlarından oluşmaktadır. Mevcut ve sipariş edilen hava araçlarının sayısal ağırlığı ABD ürünlerinin tercih edildiğini gösterse de envanterdeki 189 uçak ve helikopterden 35'i Sovyetler Birliği ve Rusya menşelidir.²⁵ Irak Hava Kuvvetleri'nde Su-25, Mi-8, An-32 gibi Rus uçak ve helikopterleri bulunmaktadır. Geçmişte, IŞİD'e karşı mücadelede 2015 yılında önemli operasyonlarda kullanılan Su-25 jetlerinin ekonomik yetersizlik ve parça eksikliği sebepleriyle 2021 yılı itibarıyla aktif olarak kullanılmadığı bilinmektedir. Irak Hava Kuvvetleri'nin bir parçası olan Çin yapımı CH-4 İHA'lardan oluşan filosu ise Bağdat'ın Pekin'den yedek parça beklemesi sebebiyle 2021 yılında herhangi bir faaliyette kullanılmamıştır.²⁶ Irak'ın, hava kuvvetlerini geliştirmek için sarf ettiği çaba ülke konjonktürünün, bu araçların IKBY'ye karşı ileriği zamanda yönelmeyeceğinin garanti edilememesi ve Irak'ta uçak bakımı konusunda güvenlik endişelerinin bulunması gibi sebeplerle

yeterince karşılık bulamamaktadır. Haşdi Şaa-bi'nin Rusya ile ilişkilerini geliştirmesi ve ülke siyasetinde resmî ve gayriresmî olarak önemli bir konuma yerleşmesinin, Irak'ın savunma alanında da yeni atılımlar gerçekleştirmesine sebep olabileceği öngörülebilir. Bu doğrultuda yakın gelecekte Irak hükûmetinin, hava kuvvetlerini geliştirebilmek için Rusya, Fransa, Çin, Pakistan gibi ülkelerle iş birliğine daha istekli yaklaşabileceği çıkarımı yapılabilir. Nitekim Irak hükûmet yetkililerinin 2020 yılı içerisinde, Rusya'nın Su-57 avcı uçağına ihtiyaçları olduğunu vurguladıkları görülmektedir. Bu nedenle Irak Hava Kuvvetleri envanterinde yer alan F-16 savaş uçaklarının kullanımında sıkıntıların oluşmasının, Irak'ın yeni seçenekler aramasını tetikleyeceği düşünülmektedir. Öte yandan bu durum, Türkiye için savunma sanayi ticareti açısından Irak'ta bir alan ortaya çıkarabilir. Özellikle son dönemde Türkiye'nin geliştirmiş olduğu İHA ve SİHA'ların hem terörle mücadele hem de Libya, Suriye, Karabağ gibi bölgelerde yakalamış olduğu başarı ve yüksek vuruş gücü ve kapasitesi, Irak'ın örgütler ve devlet dışı silahlı aktörlerle mücadelesi açısından faydalı olabilecek nitelikler taşımaktadır. Bu noktada ilerleyen süreçte, Türkiye ve Irak arasında savunma sanayi ticareti açısından yeni imkânların ortaya çıkabileceğini ve Türkiye'nin Irak'a destek sağlamasının mümkün olabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Saldırıların Erbil Havaalanı'nda CIA hangarına yönelmesi, akaryakıt ikmal hatlarını hedef alması gibi taktik hedeflerinin, ABD asker ve sözleşmeli firmalarının Irak'tan çekilmesi gibi stratejik amaçlar doğrultusunda teknik bölgelere, ulaşım ve iletişim hatlarına ve ABD'nin

²³ "Iraqi Air Force (2021)", The World Dictionary of Modern Military Aircraft, 25.06.2021.

²⁴ "Iraq's Air Force Is At A Crossroads", Paul Iddon, Forbes, 11.05.2021.

²⁵ "Iraqi Air Force (2021)", The World Dictionary of Modern Military Aircraft, 25.06.2021.

²⁶ "Iraq's Air Force Is At A Crossroads", Paul Iddon, Forbes, 11.05.2021.

**2014 sonrasında
ABD'nin Şii milis
gruplarla yakın
ilişkileri bulunan
kişilerle iş
birliği içerisinde
gerçekleştirdiği
faaliyetler 2020
sonrasında
ABD'nin
aleyhine
dönüştür.**

varlık gösterdiği üslere yönelmesi, kimi saldırıları üstlenen bir aktör olmasa da İran yanlısı Şii milislerin tehditleriyle paralellik göstermektedir. ABD'nin Irak politikasında, hâlihazırda halk tabanına da yayılmış olan Şii milis grupları ihmal etmemesi gerekmektedir. Örneğin, 2015 yılında Beled Hava Üssü'nde müfettiş olarak görev yapan Robert Cole, Kataib İmam Ali olarak bilinen İran destekli milis grupla çalışan üç Iraklı Sallyport personelinin bir planını ortaya çıkarmış hatta sorgu esnasında Sallyport koruma görevlisi olan bir şüpheli, müfettişi, milis gruplara katılabileceğini söyleyerek tehdit etmiştir. Cole, bu kişinin üste bulunmasının yasaklanması gerekirken üs bölgesinde rahatça dolaştığını dile getirmektedir. Benzer tarihlerde üs bölgesinde fuhuş, hırsızlık, kaçakçılık ve mesleki ihlallerin yaşandığı iddia edilse de bu tür durumları yalnızca yerel kaynaklara indirgemek yanlış bir çıkarım olacaktır.²⁷ Yolsuzluk ve askerî operasyonların sebep olduğu yükün hükümetler tarafından özel şirketlere devredilmiş olması, politikacıların savaşlar ve hatalar konusunda sorumlu olmaktan kaçınmak için kullandığı bir araç olarak görülmektedir.

2014 sonrasında ABD'nin Şii milis gruplarla yakın ilişkileri bu-

lunan kişilerle iş birliği içerisinde gerçekleştirdiği faaliyetler, 2020 sonrasında kendi aleyhine dönüşmüştür. Çalışma dâhilinde bahsi geçen saldırıların yapıldığı merkezlere ek yakıt hizmeti sağlayan Medina al-Qibab adlı şirketi; Hadi al-Amiri ve Faleh el-Feyyad ile akrabalık bağı olduğu bilinen, Şii milislerle ilişkileri bulunan ve Beled Hava Üssü'nde üst düzey yetkili olarak görev yapmış olan Tümgeneral Sahi Abdul-Amiri yönetmektedir.²⁸ Bu durum ABD'nin, ihtiyaçlarını düşman ilan ettiği gruplardan temin edebildiği anlamını taşımaktadır. Bu çerçevede özellikle 2017 yılında üsse ikmal yapan akaryakıt tedarikçilerinin saldırıya uğramasının, ABD'yi Şii milis bağlantıları olan şirketlerle anlaşmaya ittiği düşünülmektedir. Medina al-Qibab, Diplomatik Destek Merkezine, F-16 programına destek olarak Beled Hava Üssü'ne ve El-Esed Hava Üssü'ne akaryakıt tedariki ve nakliyesinde Amerikan Büyükelçiliği tarafından onaylanan şirketlerden biri olarak hizmet vermektedir.²⁹ 2017 yılı sonrasında Şii milislerle bağlantılı şirketlerle anlaşma yaparak üsse güvenli akaryakıt taşıma yolunu seçen ABD, 2020 ve 2021 yıllarında özellikle Şii bağlantılı şirketlerin de görev aldığı bölgelerde hedef olmaktadır. Medina al-Qibab, şirketinin akaryakıt te-

²⁷ "U.S. company turned blind eye to wild behavior on Iraq base", Chicago Tribune, 3.05.2017.

²⁸ "How the Pentagon Accidentally Funnels Millions to Iraqi Militia Groups It's Also Fighting", The American Prospect, 25.03.2021.

²⁹ Medina al-Qibab, <http://madinaalqibab.com/>, Erişim tarihi: 21 Haziran 2021.

darik ettiğini belirttiği Diplomatik Destek Merkezi, Beled Hava Üssü ve El-Esed Hava Üssü 2021 yılının Mayıs ve Haziran aylarında yoğun saldırılara uğramıştır.

Saldırı yapılan bölgelerde başta ABD olmak üzere Uluslararası Koalisyon güçlerine bağlı hizmet veren kuvvetlerin ve sözleşmeli şirket personellerinin bulunması, bölgeye Irak hükûmetinin onayıyla yerleşmiş olan unsurları tehlikeye atmaktadır. Irak'ta ABD liderliğindeki IŞİD karşıtı koalisyona bağlı 2.500'ü Amerikan askeri olmak üzere yaklaşık 3 bin yabancı askerin bulunduğu tahmin edilmektedir.³⁰ Bu askerlerin büyük bir çoğunluğu danışmanlık ve teknik destek hizmetleri sunmak için bölgede olsa da ABD askerinin bölgede bulunması, ABD ve Irak arasında askeri ve teknik entegrasyonu sağlamlaştırmaktadır. ABD'ye yönelik açık tehditlerde bulunan Şii grupların olması, saldırıyı gerçekleştiren gruplar belli olmasa dahi ABD'nin, saldırıları "İran yanlısı Şii milislerle" etiketlediği görülmektedir. 27 Haziran 2021 tarihinde ABD'nin Şii milis gruplara ait tesisleri bombalamasının ardından bu gruplar intikam söylemini arttırmış ve 5-8 Temmuz 2021 tarihlerinde ABD'nin Bağdat Büyükelçiliği, Erbil Havaalanı, Ayn el-Esed Hava Üssü saldırıya uğramıştır. Saldırıları konusunda İran'a yakınlığıyla bilinen milis gruplardan Asaib-i Ehli'l-Hak lideri Kays el Hazali, ABD Büyükelçiliğine yönelik bir saldırı yapmadıklarını belirtirken,³¹ Şii milis grubu Ketaib-i Hizbullah'ın Güvenlik Sorumlusu Abu Ali Askeri yaptığı basın toplantısında, ABD'nin yaptığı hava saldırılarına yanıt vermekte kararlı olduklarını fakat bir "savaş büyükelçiliği" olan ABD'nin Bağdat Büyükel-

çiliği hariç hiçbir ülkenin diplomatik temsilciliğini hedef almayacaklarını açıklamıştır.³² Ancak saldırılar sadece ABD ve Şii milis gruplar açısından sonuç doğurmamaktadır. Nitekim Yunanistan Başbakanı Kiriakos Miçotakis'in 13 Temmuz'da IKBY başkenti Erbil'e yapmayı planladığı ziyaretin, Uluslararası Erbil Havaalanı'na yapılan İHA saldırısı sebebiyle ertelendiği açıklanmıştır.³³ Erbil'de gerçekleşen İHA saldırıları tedbirleri elzem kılmaktadır. Uluslararası Koalisyon Ortak Koordinasyon Merkezi Komutanı David Williams, IKBY'de İHA saldırılarına karşı mücadele etmek için bir ekibin kurulduğunu açıklamıştır. Williams ayrıca, Peşmerge güçlerine her ay 20 milyon dolarlık destek verdiklerini ve Peşmerge'nin profesyonel bir güç olması için danışmanlık yaptıklarını vurgulamış ve bu amaçla görevli bir ekibin ve ortak merkezlerinin olduğunu ifade etmiştir.³⁴

Gerçekleştirilen saldırıların İran destekli milis gruplar tarafından düzenlenmesi, ABD askerlerinin Irak'ı terk etme sürecinin tartışıldığı dönemde İran'ın Irak üzerindeki etkisini pekiştirmektedir. CENTCOM Komutanı McKenzie, 2021 yılının Nisan ayında verdiği brifingde, 2020 yılı için İran'ın ABD'yi Irak'tan çıkarmak için siyasi bir çözümlerinin olduğunu düşündüklerine inandığını fakat Irak hükûmetinden alınan sinyaller doğrultusunda durumun artık böyle olmadığını ifade etmiştir. Terör örgütü IŞİD'e karşı mücadele çerçevesinde ABD'nin Irak'ta olacağını belirten McKenzie'nin, ABD'nin Irak'taki varlığını büyük ölçüde terör örgütü IŞİD ile ilişkilendirdiği görülmektedir. Zira Irak hükûmetinin ABD'nin Irak topraklarında kalmasını istediğinin fark edilme-

³⁰ "Iraq military body vows to escalate attacks against US forces", Middle East Monitor, 24.05.2021.

³¹ "Two injured in rocket attacks on Iraqi airbase housing US troops", Mohammed Tawfeeq, CNN, 08.07.2021.

³² "Irak Hizbullah'ından ABD güçlerine saldırı tehdidi", Basnews, 09.07.2021.

³³ "Miçotakis Erbil ziyaretini erteledi", Rudaw, 08.07.2021.

³⁴ "Koalisyon Komutanı: Kürdistan Bölgesi'ni İHA saldırılarına karşı korumak için ekip kurduk, artık tüm dünya Kürtlerin dostu", Basnews, 10.07.2021.

**4. tur Stratejik
Diyalog
Görüşmeleriyle
çekilmeyi
taahhüt ederek
az sayıdaki
muharip
kuvvetini
çekmeyi ve
savaş alanından
çıkarak tüm
yoğunluğunu
danışmanlık
ve eğitim
hizmetlerine
vermeyi
planlayan
ABD'nin, Irak'ı
terk etmeden
çekilmeyi
planladığı
sonucu ortaya
çıkılmaktadır.**

si gerektiğinin altını çizen McKenzie, IŞİD'e karşı mücadelede Irak hükûmetinin ABD'ye ihtiyacının olduğunu belirtmiştir.³⁵ 2021 yılının Mayıs ayında Irak Başbakanı Mustafa Kazimi, McKenzie'yi kabul ettiğinde Kazimi'nin ofisinden yapılan açıklamaya göre ABD ile Irak arasındaki Stratejik Diyalog Görüşmelerinin 3. turunda alınan kararların uygulanma yöntemi konusunda anlaşmaya varılmıştır. Bu turda görüşülen konuların başında ABD güçlerinin Irak'tan çekilmesi gelmiştir.³⁶ 2021'in Nisan ayında ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken ile Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin arasında sanal görüşmeler yapılmış ve taraflar, ABD muharebe birliklerinin ülkeyi terk etmesi için bir zaman çizelgesi oluşturma amaçlı teknik görüşmelere başlamayı kabul etmiştir. Irak Ulusal Güvenlik Müsteşarı Kasım Araci, Bağdat ve Washington arasında 2021'in Nisan ayında gerçekleştirilen üçüncü Stratejik Diyalog Görüşmesi sonrasında basın toplantısı düzenleyerek terör örgütü IŞİD'le mücadelede sadece Irak güçlerinin rol alması üzerinde anlaşmaya varıldığını ve ABD'nin önemli miktarda askerini ülkeden çekeceği taahhüdünde bulunduğunu açıklamıştır. Ayrıca Irak hükûmetinin, ülkedeki yabancı misyon tem-

silciliklerinin güvenliğini sağlayacağını da vurgulayan Araci, Irak'ta hiçbir ABD askerî üssüne yer olmayacağını ifade etmiştir.³⁷ McKenzie'nin bölgede "geçici" gözüyle bakmadığı ve zaruri gördüğünü söyleyebileceğimiz bu kuvvetlerin, her ne kadar IŞİD'e karşı bölgede bulunduğu vurgulansa da İran'ın Irak'taki etkinliğini arttırmasını engelleyen bir set olduğu çıkarımı yapılabilir. 3. tur görüşmeleriyle McKenzie'nin açıklamaları arasında ABD güçlerinin çekileceğine dair paralellik ve netlik bulunmamaktadır. Görüşmeler sonucunda ABD'nin askerî güçlerinin çekilmesiyle ilgili detayların ileriki süreçte netlik kazanacak olması, ABD askerî varlığının Irak'ın yakın dönemde yansıtacağı konjonktürel durumlarla değerlendirileceği anlamına gelmektedir. Nitekim Kazimi 2021'nin Temmuz ayında Irak topraklarında herhangi bir yabancı savaş gücüne ihtiyaç olmadığını belirtmiş ve Stratejik Diyalog Görüşmelerinin 4. turu kapsamında ABD'yi ziyaret etmiştir.³⁸ Irak Başbakanı Kazimi ve ABD Başkanı Joe Biden 4. tur görüşmelerinde, 2021 yılı sonuna kadar ABD'nin muharip kuvvetlerinin Irak'tan çekilmesi üzerine anlaşmıştır. Fakat ABD'nin Irak'ta hâlihazırda muharip sınıfta hizmet veren personelinin ve 2021

³⁵ General Kenneth F. McKenzie Jr., Commander, U.S. Central Command, Holds a Press Briefing, 22 Nisan 2021,

³⁶ "ABD ve Irak'tan stratejik müzakerelere ilişkin anlaşma, Kürdistan 24, 20.05.2021.

³⁷ "ABD, Irak'ta kalan muharip askerlerini geri çekmeye devam edecek", Hakan Çopur; Haydar Karaalp, Anadolu Ajansı, 07.04.2021.

³⁸ "AP Interview: PM says Iraq doesn't need US combat troops", Qassim Abdul-Zahra, Samya Kullabap, AP News, 26.07.2021.

yılı sonrasında Irak'ta kalacak ABD askerlerinin sayısı hakkında bilgi verilmemektedir.³⁹ Bu anlaşmadan sonra 2021 yılı sonuna kadar Irak'tan çekilecek ABD'li asker sayısının 10 gibi çok düşük bir rakam olabileceği dahi konuşulmaktadır.⁴⁰ İran destekli Şii milislerde ise anlaşmanın kağıt üzerinde kurmaca bir oyun olduğu görüşü hâkim olmasına rağmen ABD ile ittifak içerisinde olan Kazimi hükûmetine karşı milis grupların güçlü bir muhalefet gerekçelerinin ellerinden alındığı düşünülmektedir. Bu noktada, Irak'ın seçim dönemi öncesi sunduğu projelerin fonu, Irak Radyoaktif Kaynaklar Düzenleme Kurumu Başkanı Kemal Hüseyin Latif'in nükleer reaktör inşa etme ön müzakerelerine ilişkin açıklamaları ve bu proje için Irak'ın talep edeceği yurt dışı fon gibi ekonomik gerekçeler, Haşdi Şaabi başta olmak üzere Şii milislerin merkezî otoriteyle çekişmelerinin sonucu olarak zayıflayan güvenlik yapısı gibi durumlar ABD güçlerinin Irak'taki danışmanlık ve eğitim misyonlarıyla devam etmesi planlanan varlığını orta vadede pekiştirebilir.

Nitekim 2021 yılının Şubat ayında Irak hükûmetinin talebiyle NATO Irak Misyonu personel sayısının arttırılması ve Kazimi'nin 2021 Haziran ayında NATO karargâhına giderek Irak'ın durumunu istişare etmesi, Irak'taki güç dengesinde NATO'nun öneminin artacağına işaret etmektedir.⁴¹ Bu minvalde 4. tur görüşmeleriyle çekilmeyi taahhüt ederek az sayıdaki muharip kuvvetini çekmeyi ve savaş alanından çıkarak tüm yoğunluğunu danışmanlık ve eğitim hizmetlerine vermeyi planlayan ABD'nin, Irak'ı terk etmeden çekilmeyi planladığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Nitekim Irak'ta bulunan 2.500 civarındaki ABD askeri ve 4 bin NATO personelinin sadece ABD muharip unsurlarının çekilmesiyle operasyonel bir sıkıntı yaşayacağı düşünülmemektedir. Irak hükûmetinin yabancı askerlere ihtiyaç olmadığını belirtmesi fakat 2021 yılı içerisinde Irak'ın talebi üzerine NATO Irak Misyonunun genişletilmesi, Batı ittifakından kaynaklanabilecek bir askeri boşluğun NATO tarafından doldurulacağı izlenimini güçlendirmektedir.

³⁹ "White House: From Combat to training and advisory is to be our mission in Iraq", Iraqi News Agency, 26.07.2021.

⁴⁰ "Inside Al Kadhimi-Biden agreement on future US troop levels in Iraq", Bryant Harris, National News, 22.07.2021.

⁴¹ "Prime Minister of the Republic of Iraq visits NATO Headquarters", NATO, 30.06.2021.

Şii MİLİS SALDIRILARININ İRAN AÇISINDAN ÖNEMİ

Kudüs Gücü Komutanı Kaani, İran yanlısı Şii milis gruplar vasıtasıyla Haşdi Şaabi'ye bağlı tüm grupların hamisi olduğu izlenimi vermeye çalışmaktadır.

İran'ın Irak üzerindeki etkisi, 2003 yılında ABD'nin Irak'ı işgalinden günümüze kadar giderek artmıştır. ABD'nin Irak'taki etkinliği dik-kate alındığında Irak'ın, ABD-İran çekişmesinin yaşandığı en önemli cephelerden biri olduğu görülmektedir. Bu nüfuz mücadelesinde İran'ın askerî ve siyasi kanalları yoğun olarak kullandığı görülmektedir. İran'ın Şii milis gruplar üzerindeki etkisi, Irak'ın ulusal güvenliğine yansıdığı kadar ekonomisi, iç siyaseti ve dış politikasında da tezahür etmektedir. Bu çerçevede İran tarafın-dan vekil Şii milis gruplar aracılığıyla uygulanan vekâlet savaşı, ABD-İran arasındaki gerilimlerde kilit bir yöntem olarak İran dış politikasına hizmet etmektedir. Vekâlet savaşını sadece Irak ile sınırlı tutmayan İran, Ortadoğu'da vekil yerel kuvvet-lere verdiği desteği giderek arttırmaktadır. Bu yerel unsurların saldırı yöntemleri ise İran'ın sa-vası yayma stratejisinden dolayı giderek teknik boyuta ulaşmakta ve düşük maliyetle icra edil-mektedir.

Irak'ta Şii milis grupların teknolojiye hızlı adapte olduğu ve maliyeti düşük İHA'lar ara-cılığıyla yöntemlerini çeşitlendirdikleri göröl-mektedir. Nitekim Haşdi Şaabi ve içerisindeki Şii milis gruplar silah kapasitelerine ilişkin ver-dikleri görüntülerde sahip olduğu İHA'ları ser-gileyerek gövde gösterisi yapmaya başlamış-tır. McKenzie, 2021'in Nisan ayında Erbil Havalı-manı'na yapılan saldırı sonrasında bölgede en büyük endişe kaynağının İHA saldırıları oldu-ğunu belirtmiştir.⁴² İran destekli milis grupların, Irak'ta bilinen ilk İHA saldırısını 14 Nisan 2021'de Erbil Havaalanı'ndaki ABD tesisine yönelik gerçekleştirdiği belirtilmektedir. Ölümcül ol-mayan bu saldırının büyük olasılıkla aşırı hasar veya zayıflık vermek yerine yeni bir yeteneği göstermeyi amaçladığı tahmin edilmektedir.⁴³ İHA'ların savaş teknolojilerinde aktif olarak kullanılması, sıcak çatışma bölgelerinde ve devlet otoritesinin zayıf olduğu yerlerde

⁴² General Kenneth F. McKenzie Jr., Commander, U.S. Central Command, Holds a Press Briefing, 22 Nisan 2021, <https://www.defense.gov/Newsroom/Transcripts/Transcript/Article/2582980/general-kenneth-f-mckenzie-jr-commander-us-central-command-holds-a-press-briefing/>, Erişim tarihi: 15 Haziran 2021.

⁴³ Katherine Lawlor, IRAQ 2021–2022: A Forecast, Institute for the Study of War, S.23.

oldukça fazla görülmektedir. İHA'ların terörle mücadele eden devletler tarafından aktif olarak kullanılması terör örgütlerinin yer ve zaman konusundaki kısıtlı üstünlük kurma girişimlerini bertaraf etmekte ve güvenlik güçlerinin sürpriz saldırılara maruz kalmasının önüne geçmektedir. Bu durum terör örgütlerinin asimetrik eylemlerini sınırlandırmaktadır. Devletler tarafından kullanıldığı gibi başta terör örgütleri olmak üzere devlet dışı aktörler tarafından da cazip görülen İHA'lar, taktik anlamda kullanıcısının önemli başarılar elde etmesine yardımcı olmaktadır. Şii milislerin İHA kullanımı özellikle İran'ın Irak coğrafyasında artan etkinliğiyle açıklanmaktadır. İran'ın genel anlamda Ortadoğu, dar kapsamda ise Irak'ta desteklediği gruplara İHA sağladığı düşünülmektedir. İran'ın ABD'ye ait bazı İHA'ları ele geçirerek kendi İHA'larının üretimi konusunda bu araçların teknik özelliklerinden yararlanması, İran'ı İHA teknolojisinde güçlü kılmaktadır. İran'ın 2011 yılında ABD'ye ait bir İHA olan RQ-170 Sentinel'i ele geçirmesini müteakip kendi insansız sistemlerinden bazılarını geliştirmek için tersine mühendislik yaptığı düşünülmüştür. Hatta o dönemde İran hava sahasına girdiği için vurulan ve ele geçirilen insansız hava araçları için İran İslam Devrim Muhafızları Havacılık ve Uzay Kuvvetleri Komutanı Emir Ali Hacızade, İran'ın, bir ABD insansız hava aracı koleksiyonu olduğunu ve bu tip saldırganlıklar tekrarlanırsa koleksiyonu tamamlamak için başka ABD menşeli ürünleri ekleyeceklerini söylemiştir. İHA'nın ele geçirildiğine ilişkin raporların ardından İranlı komutanlar, uçaktan değerli teknoloji çıkardıklarını ve kendi savunma sanayileri için tersine mühendislik sürecinde olduklarını söylemiş ve Lockheed Martin tarafından üretilen RQ-170

insansız hava aracının bir kopyasını kamuoyunun bilgisine sunmuştur.⁴⁴ ABD'ye ait İHA koleksiyonunu da saldırı kapasitesini genişletmek için kullanan İran'dan gelen İHA tehdidi ABD açısından karmaşık görülmektedir. İran'ın yaklaşık bir insan büyüklüğünde olan, bir savaş başlığı taşıyan ve saldırıları gerçekleştirmek için kesin koordinatlar kullanan ve kamikaze saldırısı düzenleme kapasitesine sahip İHA'ları olduğu düşünülmektedir. Önceden planlanmış bir rotası bulunan araçların sıkışmaları ve vurulmaları zor görülmektedir. Erbil'e düzenlenen bir saldırıda İHA'nın tespit veya müdahaleden kaçınmak için sivil bir uçuş yolu kullandığı tespit edilmiştir. McKenzie, İHA'ları durdurmak için daha iyi hava savunma sistemine veya "kinetik" yaklaşımlara vurgu yapmaktadır. Bu nedenle EL-Esed Hava Üssü'ne yönelik saldırıları önlemek için C-RAM hava savunma sisteminin kullanıldığı belirtilmektedir. İHA'ların İran tarafından bölge genelinde giderek artan bir şekilde yeni bir strateji ve taktik olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Jerusalem Post, İHA'ları veya onları inşa edecek teknolojiyi Yemen'de Husilere, Irak'taki İran yanlısı milislere, Lübnan'daki Hizbullah ve Gazze'deki Hamas gibi vekil güç olarak kullanılan milislere İran'ın sattığını iddia etmektedir.⁴⁵ Iraklı güvenlik yetkilileri, 2020'de birkaç ay içinde en az 250 milisin Lübnan'a gittiğini ve burada İran Devrim Muhafızları ve Lübnan Hizbullahı'na bağlı bir grup danışmanın onları İHA uçurma, roket ateşleme, bomba yerleştirme ve sosyal medyada saldırıları duyurma konusunda eğittiğini açıklamıştır.⁴⁶ 2021-2022 öngörülerini içeren raporlarda Irak'taki ABD unsurlarına yönelik İran vekil güçlerinin saldırılarının, büyük olasılıkla İHA gibi daha yeni saldırı çeşitlerine dayanarak saldırıların isabetini ve potansiyel

⁴⁴ "Iranian-built copy of U.S. drone takes first flight: IRNA", Reuters, 10.11.2014.

⁴⁵ "US CENTCOM: Iran drone threat in Iraq", Jerusalem Post, 08.06.2021.

⁴⁶ "Exclusive In tactical shift, Iran grows new, loyal elite from among Iraqi militias, John Davison; Ahmed Rasheed, Reuters, 21.05.2021.

ölümcüllüğünü arttıracığı tahmin edilmektedir. Ayrıca bağımsız milis faaliyetlerinin, ABD ile İran arasında hesaplanmamış bir gerilimin tırmanmasını sağlayabileceği öngörülmektedir.⁴⁷

18 Haziran 2021'de İran Cumhurbaşkanı seçilen İbrahim Reisi'nin muhafazakâr eğilimi sebebiyle vekil güçler üzerinde İran'ın kontrolünü arttıracığı öngörülse de bu durumun tırmandıracağı bir çatışma ABD-İran arasındaki gerilimin yumuşamasıyla sonuçlanabilir. Nitekim Irak'ta koalisyon güçlerine yönelik artan saldırıların İran tarafından desteklendiği düşünülürse Şii milislerin ABD'yi hedef almasının, benzer tarihlerde gerçekleştirilen nükleer müzakerelerde İran'ın elini güçlendirdiği söylenebilir. Fakat ABD dış politikasında İran'a yönelik tutumun yumuşamış olması, İran'ın tansiyonu arttırmasıyla beraber ilişkilerin zarar görme ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Irak'ta Kasım Süleymani'nin öldürülmesinin ardından İran'ın etkinliğinin azalacağı düşünülse de İran destekli milis grupların intikam saldırıları düzenlemeleri, İran'ın Irak üzerindeki kontrolünü elinde tutmasını sağlamıştır. Kasım Muhlis'in serbest bırakıldığı gün Kudüs Gücü Komutanı Kaani'nin Bağdat'a gelmesi, Şii milis gruplar ile İran arasındaki ilişkinin gücüne işaret etmektedir. Bu doğrultuda Kaani'nin bazı Şii grupların İran yanlısı olmasından hareketle Haşdi Şaabi'nin hamisi olarak hareket etmeye çalıştığı görülmektedir. Süreç incelendiğinde İran'da seçim döneminin yaşandığı, Irak'ta ise 10 Ekim 2021'de yapılması planlanan seçimlerin tartışıldığı atmosferde Muhlis'in tutuklanmasının, Kazımi ve İran yanlısı Şii milis gruplar arasındaki güç mücadelesine işaret ettiği görülmektedir. Muhlis'in tutuklanmasının ardından tutuklu bulunduğu Yeşil Bölge'nin Şii milis gruplar tarafından kuşatılması ve Muhlis'in serbest bira-

kılmasını müteakip saldırıların artması ise milis grupların otoritelerini pekiştirmelerine sebep olmuştur. Bu sürecin Kaani'nin Irak'a ziyareti ile perçinlenmesi, Kazımi'nin seçim sürecinde Şii milis gruplara yönelik itibar kaybettirme girişimine zarar vermiştir. Bu nedenle Kazımi yönetimine karşı Şii milis grupları örgütlü bir şekilde kullanma çabası içerisinde olduğu görülen İran'ın, ABD kuvvetleri çekildiği takdirde Irak'taki en güçlü "dış aktör" olacağı düşünülmektedir. Ayrıca Feyyad'ın Rusya ile Irak hükümeti adına diyalog kurması⁴⁸ ve milislerin ABD karşısı bir ilişki zinciri oluşturması, Haşdi Şaabi'nin ABD'ye yönelik olumsuz tavrını derinleştireceği gibi ulusal ve uluslararası meşruiyetini de güçlendirecektir. Irak'ta, Çin'in enerji alanındaki yatırımları ve sağlık alanındaki yardımları, Rusya'nın enerji yatırımları ve savunma ticareti alanında gelişmeler kaydetmesi, ABD unsurlarının Irak'tan ayrılmasıyla doğacak bir boşluğun İran desteğiyle doldurulmaya çalışılacağı ihtimalini güçlendirmektedir. Bu noktada milislerin gerisindeki "gölge güç" pozisyonuna kuvvet kazandıracak olan İran, Rusya ve Çin ile beraber Irak hükümetini etkisi altına alabilir. Bu doğrultuda Rusya, 2020-2021 yıllarında Suriye iç savaşı ile ilgili meselelerde göz ardı ettiği İran'a, Irak coğrafyasında daha fazla ihtiyaç duyabilir. İran'ın güçlü ekole sahip olan Irak Şiiliğini baskı altına alarak Kum ekolünü ön plana çıkarmaya çalışması, süreci bir katalizör etkisiyle İran'ın lehine çevirebileceği gibi Irak Şiilerinin tepkisine de sebep olabilir. Bu çerçevede 2021'in Mart ayında Papa'nın Irak'a yaptığı ziyarette Ayetullah Sistani ile görüşmesi, İran'ın zaman zaman pragmatist Şii kimliğiyle bölgede ön plana çıkmasına karşı Irak Şiiliğinin Batı tarafından desteklendiğini göstermektedir.

ABD ve İran dengelerine rağmen Irak'ın bir nüfuz mücadelesi sahasına dönüşmesi, ABD

⁴⁷ Katherine Lawlor, IRAQ 2021-2022: A Forecast, Institute for the Study of War, S.9.

⁴⁸ "Russia's growing ties with Iran-aligned militia groups", Samuel Ramani, Middle East Institute, 26.03.2021.

kuvvetlerinin Irak'tan çekileceği bir senaryoda, doğacak boşluğun İran'a hizmet edeceğini göstermektedir. ABD dış politika öncelikleri dikkate alındığında Asya Pasifik'in basamak atlaması, ABD'nin Ortadoğu'da askerlerini azaltmasıyla sonuçlanmıştır. Rusya Askeri İstihbaratı (GRU) Başkanı Igor Kostyukov, ABD'yi, Avustralya ve Japonya ile birlikte Hindistan'ı da dâhil ederek Çin karşıtı bir koalisyon kurmaya çalışmakla suçlamaktadır;⁴⁹ Rusya Genelkurmay Başkanı Valeriy Gerasimov ise ABD'nin Avrupa ve Asya-Pasifik bölgesine füze sistemleri yerleştirdiğini belirterek bunun istikrar bozucu bir faktör olduğunu belirtmektedir.⁵⁰ Rusya'nın Suriye Özel Temsilcisi Alexander Lavrentyev, Iraklı meslektaşlarının Bağdat yönetiminin, ABD'nin ülkeden çekilmesini istediğini söylediklerini açıklamıştır. Lavrentyev, ABD'nin Irak'tan çekilme müzakerelerini Suriye ile ilişkilendirerek ABD'nin, Irak'ı terk etmesi hâlinde, lojistik sorunlar nedeniyle Suriye'deki varlığını sürdürmesinin imkânsız olacağı yorumunu yapmıştır.⁵¹ Güç dengesinin Asya'ya kayması, Çin ve Rusya'nın Ortadoğu'da varlığını arttırması ile birlikte İran dış politikasında Irak başta olmak üzere daha güçlü bir Ortadoğu politikasının önünü açabilir. Bu çerçevede İran'ın Irak'a olan coğrafi yakınlığı, Şii milis gruplar üzerindeki ve Irak iç siyasetindeki etkisi, Çin ve Rusya'nın Irak politikalarında İran'ın tamamlayıcı roller üstlenmesini sağlayabilir. ABD Savunma Bakanı Lloyd Austin'in 2 Haziran 2021'de Suudi Arabistan Veliaht Prensi Muhammed bin Selman ile yaptığı telefon görüşmesinde ülkesinin Ortadoğu'da konuşlu yüzlerce askerini, savaş uçakları ve hava savunma sistemlerini geri çekeceğini bildirdiği ileri sürülmektedir.⁵² Dolayısıyla Ortadoğu'nun, özellikle enerji ve

savunma alanlarında önemli bir pazar olması bölgesel güç mücadelesinde belirleyiciliğini korumaktadır.

ABD'nin muharip kuvvetlerini çekme kararının, ABD askerlerinin Irak'ta kalması için ortaya koyduğu bir çözüm olduğu görülmektedir. Bu çözüm yolu ile Şii milis gruplara ve siyasi uzantılarına karşı Kazimi'yi destekler nitelikte bir adım atan ABD'nin, aynı zamanda muharip askerlerini bölgeden çekerek ABD askerlerinin hedef olmasını önlemeyi amaçladığı düşünülmektedir. Biden hükûmetinin, Trump dönemine nispeten ABD'nin İran'a yönelik siyasi tutumunu yumuşatması ve Irak-İran siyasetinde bölge gerçekleriyle yüzleşmeye çalışması, ABD'nin Irak'taki geleceği konusunda önem taşımaktadır. Bu kapsamda ABD'nin İran hükûmetiyle ilişkisi, Irak'taki ABD varlığının güvence altına alınmasına uzanan bir bağlantı sunmaktadır. Böyle bir senaryoda İran'ın nükleer müzakereler, ABD ambargosu gibi süreçlerle abluka altına alınmış dış politikasının, Irak iç politikasındaki etkinliğini arttırarak yeni bir çıkış rotasına sahip olabilmeye ihtimali kuvvet kazanmaktadır. ABD kuvvetlerinin yakın vadede bölgede kalması, 10 Ekim 2021'de yapılması planlanan Irak'ta erken seçimlere katılmayacak olsa da Kazimi ve yakın çevresinin siyasi gücünü arttırabilir. Fakat ABD'nin Irak'ta uzun vadeli kalma ihtimali gerçekleşirse Irak'ta Şii milis grupların tansiyonu giderek arttırması neticesinde, ABD'nin bölgede daha fazla operasyon icra etmesinin önü açılabilir.

Irak'ta, İran destekli Şii milis grupların nüfuz alanının genişlemesi, Türkiye'nin bölgedeki inisiyatif gücünü olumsuz etkilemektedir. Bu gruplar, Türkiye'yi doğrudan düşman ilan

⁴⁹ "Rusya Askeri İstihbaratı: ABD, Çin karşıtı koalisyon kurarak Asya-Pasifik'i kontrol etmeye çalışıyor", Anadolu Ajansı, 23.06.2021.

⁵⁰ "Rusya Genelkurmay Başkanı'ndan ABD'nin Avrupa ve Asya-Pasifik'teki füze sistemlerine 'istikrar bozucu' yorumu", Anadolu Ajansı, 23.06.2021.

⁵¹ "Baghdad is set for the US withdrawal, Russia says", Shafaq, 09.07.2021.

⁵² ABD'nin Orta Doğu'dan asker, uçak ve hava savunma sistemlerini çekeceği iddia ediliyor, Anadolu Ajansı, 19.06.2021.

etmeseler de Sincar Anlaşması'nın uygulanması gibi Türkiye'nin ulusal çıkarını etkileyen durumlarda Türkiye karşıtı pozisyonda yer almaktadır. Bu doğrultuda Sincar özelinde YBŞ ve PKK'ya destek olunarak bölgeye milis sevk edilmesi gibi konular, Türkiye ve Şii milis gruplar arasındaki ilişkilerin daha da gerilmesine sebep olmaktadır. ABD'nin bölgeden askerlerini çekme senaryosunda, İran'ın Irak'ta etkinliğinin artması ve Şii milis grupların Irak hükûmetinden bağımsız hareket etmeleri Türkiye-Irak ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilir. Lakin ABD'nin bıraktığı boşluğun NATO tarafından doldurulması, Türkiye'ye Irak'ta yeni bir alan açabilir. Bu bağlamda Türkiye'nin, NATO Irak Misyonunda mümkün olduğu kadar etkin olarak görev alması başta terörizmle

mücadele olmak üzere birçok konuda konumunu güçlendirebilir ve Irak-Türkiye ilişkilerinin gelişmesine katkı sağlayabilir. ABD'nin, Irak'ı kısmen terk etmesi ve NATO'nun güç boşluğunu dolduramaması hâlinde ise Suudi Arabistan ve Türkiye bölgede İran'ı dengeleyebilmek için nüfuz mücadelesine girebilir ya da Türkiye ve Suudi Arabistan arasındaki yumuşama düşünüldüğünde İran'a karşı ittifak oluşturabilir. NATO'nun, Irak'taki güç dengesinde etkin bir konuma erişememe ihtimali, İran'ın bölgedeki nüfuzunu arttırmasına sebep olacağı için İran-Suudi Arabistan ilişkilerinin olumsuz seyredeceği ve bu ihtimal dâhilinde Türkiye-Suudi Arabistan'ın İran'a karşı ortak tutum geliştireceği öngörülebilir.

SONUÇ

Irak'ta İran yanlısı Şii milisler tarafından kontrol edilen halk kitleleri azımsanamayacak bir yoğunluğa sahiptir.

İran'ın Şii milis gruplar kanalıyla Irak iç ve dış politikasında nüfuzunu genişlettiği görülmektedir. Şii milis gruplar tarafından ABD askerlerinin bulunduğu birçok tesisin hedef alınması ve ABD'nin de bu saldırılara karşılık vermesi, Irak'ı, ABD-İran arasındaki çatışmaların merkezi hâline getirmektedir. Bu durum ABD ve Irak arasında, ABD askerlerinin Irak'tan çekilmesine ilişkin yapılan görüşmelerde önemli bir değişkeni oluşturmaktadır.

Sonuç itibarıyla ABD askerlerinin Irak'tan çekilme süreci, Irak açısından yeni dinamikleri de beraberinde getirecek bir niteliğe sahiptir. Nitekim göreve gelmesinin ardından Irak dış politikasında denge arayışı içerisinde olan Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi, ABD ve İran ile

olan ilişkilerini de sınırlandırma ve yeniden düzenleme çabasına girmiştir. Ancak hem ABD hem de İran'daki yönetim değişiklikleri, Irak açısından dış politika hesaplamalarını yeniden yapmasını gerektirebilir. Bu noktada Mısır, Ürdün ve Irak arasında başlayan iş birliği süreci dikkatlerden kaçmamaktadır. Irak'ın Ortadoğu'da ABD'nin de müttefiki olan Arap devletleriyle ilişkilerini geliştirmesi, İran'ın, Irak'taki etkinliğinin azaltılmasına yönelik bir çaba olarak görülmektedir. Bununla birlikte, Irak'ta 10 Ekim 2021'de yapılması planlanan parlamento seçimlerinin ardından hükümet kurma süreci ve nasıl bir hükümetin kurulacağı da ABD askerlerinin çekilme sürecine ilişkin değerlendirmelerin yeniden yapılmasına sebebiyet verebilir.

www.orsam.org.tr

[orsamorgtr](https://www.youtube.com/orsamorgtr)